

za

ФЕЂА КУЛЕНОВИЋ

FEĐA KULENOVIĆ

DIGITALNA SIGURNOST/BEZBIJEDNOST

za organizacije i pojedince/ke

BANJA LUKA, 2018.

PREGLED RADA

PREGLED RADA

DAN 1 – STRATEGIJA I PLANIRANJE ZA ORGANIZACIJE

DAN 2 – STRATEGIJE I TAKTIKE ZA POJEDINCE/KE

PREGLJED RADA

DAN 1 – STRATEGIJA I PLANIRANJE ZA ORGANIZACIJE

Uvodne napomene i diskusija

Definiranje sigurnosti/bezbijednosti

Integrirana sigurnost/bezbijednost - šta je to?

Prijetnje: šta, ko, zašto?

Osnove informacijske sigurnosti (Informacijsko mapiranje, podaci u mirovanju, podaci u prolazu, prijetnje)

DAN 2 – STRATEGIJE I TAKTIKE ZA POJEDINCE/KE

PREGLJED RADA

DAN 1 – STRATEGIJA I PLANIRANJE ZA ORGANIZACIJE

DAN 2 – STRATEGIJE I TAKTIKE ZA POJEDINCE/KE

Taktike digitalne sigurnosti/bezbijednosti - Ulaz u sistem

Taktike digitalne sigurnosti/bezbijednosti - Izlaz iz sistema

PRAVILA RADIONICE

- **Povjerljivost** - Šta razgovaramo i podijelimo tokom ova dva dana o ličnim iskustvima ostaje u ovoj prostoriji.
- Nastojimo uključiti sve u razgovor i poštujemo svačija mišljenja i osjećanja
- Ne snimamo ništa sa treninga bez pitanja?
- Društveni mediji?

Vaša očkivanja?

Moja očekivanja

Da naučim više o vama i vašem radu

Da vam dam neke ideje kako da se bolje organizujete svoju sigurnost.

Da prenesem poruku kako vas rad na vašoj sigurnosti ojačava, a ne sprečava.

POSREDNIK NE TRENER

- Nastojimo uključiti sve u razgovor i poštujemo svačija mišljenja i osjećanja
- Ne donosim sasvim novo znanje i vještine
- Stvaramo prostor u kojem kroz interakciju sa znanjem donosimo vlastite odluke o sigurnosti i kako je ona relevantna za naš posao.

POJAM SIGURNOSTI

POJAM SIGURNOSTI

- Mi nismo vojska i ne radimo za sigurnosni sektor.
- Nemamo isto razumijevanje sigurnosti.

POJAM SIGURNOSTI

- Svi želimo i trebamo neki osjećaj sigurnosti: zaštite od opasnosti
- Ako se ne osjećamo sigurno brže se umaramo, očajni smo, iscrpljeni, fizički i psihički bolesni
- Svi ponekad ugrožavamo sigurnost **za viši cilj**.
- Često smo suočeni sa akterima koji prijete, zastrašuju ili na drugi način nastoje spriječiti dolazak do cilja.
- To na kraju može dovesti do hapšenja, zastraživanja, nasilnih napada, nadzora, kampanja kaljanja ugleda.
- To dovodi do **manjka sigurnosti i bezbijednosti** koja ograničava naš **prostor**.

- PROSTOR može biti fizički: kuća, kancelarija, javni prostor, ulice i td.
- Finansijski prostor
- Društveni prostor
- Tehnološki prostor
- Pravni prostor...

Usvajajući strukturirani pristup sigurnosti cilje je da se **održi** i poželjno je **proširi** prostor u kojem operiramo.

Kako bismo ***održali*** i/ili ***proširili*** prostore u kojima operiramo, trebamo strategije, alate i taktike - one se razlikuju ovisno o prijetnji i kontekstu.

Fizička sigurnost

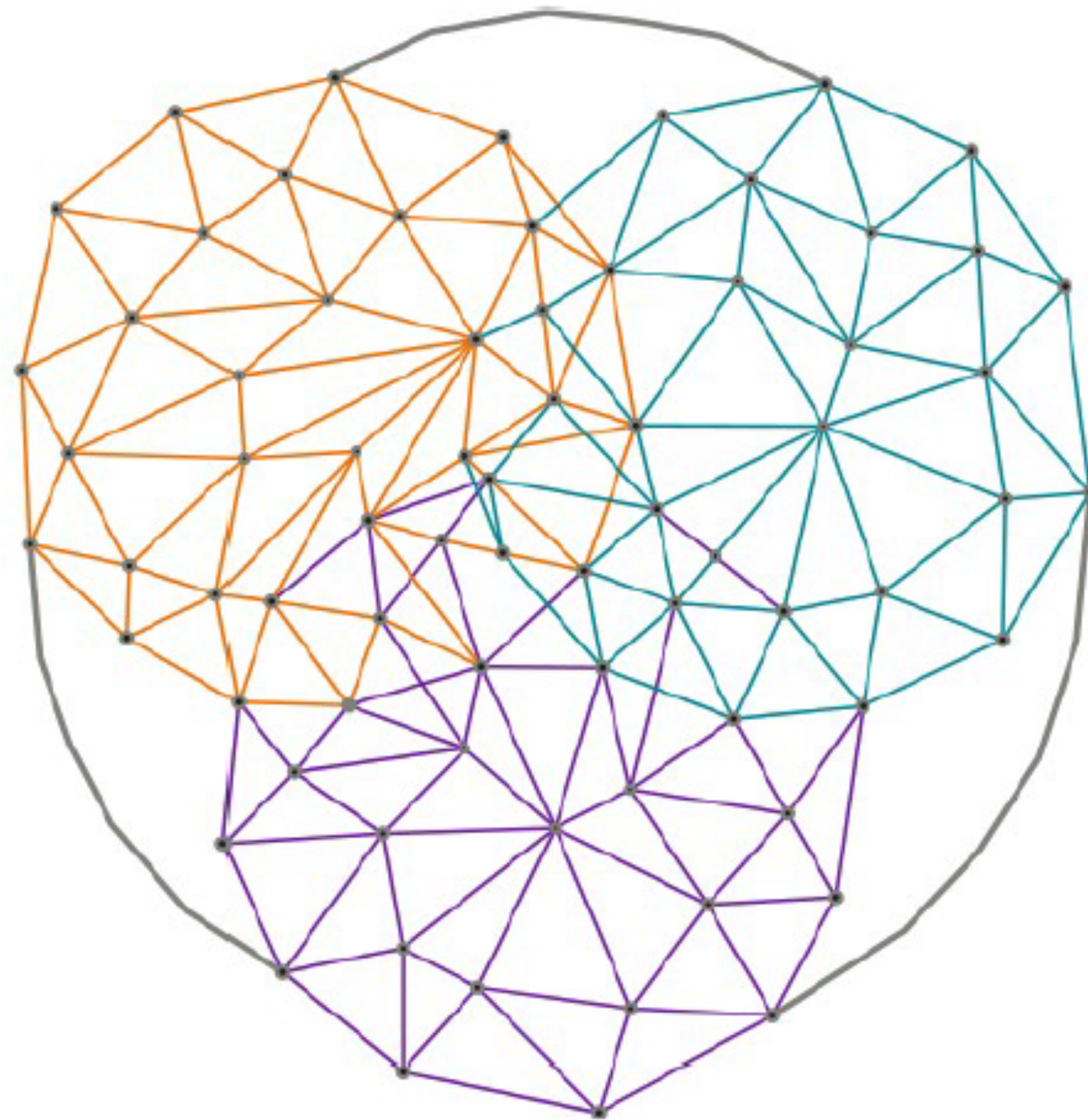
Digitalna sigurnost

Psiho-socijalna sigurnost

Jako je teško odvojiti jedno od drugog.

.

HOLISTIČKA SIGURNOST

HOLISTIČKA SIGURNOST

- △ Prijetnje po fizičku sigurnost i našem tjelesnom integritetu. Prijetnje po dom, zgrade i vozila.
- △ Psiho-socijalne sigurnosne prijetnje po naše psiho-logičko blagostanje.
- △ Prijetnje po digitalnu sigurnost - naše informacije, komunikacije i opremu.
- Holistička sigurnost - analize, strategije i taktike.

ZAŠTO JE OVO VAŽNO?

- Trening o integriranoj sigurnosti sa aktivistima koji su pod rizikom se može organizirati bez prepoznavanja da su učesnici podloženi snažnom nadzoru, što može predstavljati prijetnju treningu;
- Trening o digitalnoj sigurnosti može otići u pogrešnom smjeru ako facilitator podučava o softverskim alatima bez razgovora o kontekstu u kojem učesnici/e operiraju.
- Trening o analizi rizika može propasti ukoliko se nije otvorio prostor za razgovor o efektima stresa na sposobnosti učesnika da tačno uoče i procijene prijetnju.

VJEŽBA

POGLED NA TRENUTNE SIGURNOSNE PRAKSE

- Svrha: Pomaže da razmislite šta sigurnost znači za vas i istražite sigurnosne taktike, planove i strategije koje trenutno provodite.
- Vidjećete dio svojih postojećih praksi, kako funkcionišu i kako ih možete koristiti kao osnovu za bolje sigurnosno planiranje.
- Ovo je dobar početak za strukturiranje sigurnosnog rada.

VJEŽBA

U svakoj grupi razgovarajte i odgovorite na slijedeća pitanja:

1. Razmislite o riječima siguran ili bezbijedan (security & safety)
2. Šta radite svakog dana da izbjegnute opasnost i zaštitite sebe, svoju imovinu, prijatelje, porodicu?
3. Kada ste posljednji put učinili nešto što vam je dalo osjećaj sigurnosti i snage.
4. Razmislite o nečemu što ste uradili što je bilo opasno. Šta ste uradili da se osjećate sigurno i bezbijedno.
5. Koji drugi ljudi vam pomažu da se osjećate sigurno ili bezbijedno?

ZAKLJUČCI

- Sigurnost i bezbijednost su subjektivne i individualne - definišemo ih sami.
- Većina vas ima mnogo taktika i strategija da se nosite sa prijetnjama - ali možda nisu formalne i možda ih niste zapisali.

POJEDINAČNI ODGOVORI NA PRIJETNJE

- Moramo prepoznati i potpuno poštovati činjenicu da postoje mnogi različiti načini odgovora na prijetnje.
- **VJEŽBA:** Lav/kornjača/konj
- Dodatni odgovori:
 - Povinovati se
 - Najbolji prijatelj
 - Stav

TIMSKI ODGOVOR NA PRIJETNJE

- **Da bi se osjećali sigurnim** uvijek ovisimo o kolegama, prijateljima i porodici
- Važno je analizirati kako se grupe ponašaju kada su u opasnosti.
- UOBIČAJNE REAKCIJE SU:
 - Pojačane granice grupe - grupa se zatvara i teško je ući i izaći
 - Čvrsti obrasci - ponašanje je fiksirano i također je teže promijeniti se i propitivati.
 - Jak vođa - toleriramo jače vođstvo u vremenu krize. Ponekad to i tražimo sami.
- KOJES SU PREDNOSTI I MANE OVOGA?

KAKO KOMUNICIRATI?

- Koja su vaša iskustva komuniciranja o sigurnosti u vašoj organizaciji?
- Postoji mnogo potencijalnih bareijera:
 - Puno posla i manjak vremena
 - Bojimo se govoriti o tome.
 - Govor o tome može biti znak slabosti
 - Nespremnost suočavanja kolega sa njihovim praksama.
 - Nespremnost da prvi potegnemo tu priču
 - Rodna pitanja/ Dinamike moći.

KAKO DALJE?

- TREBAMO POKUŠATI:
 - Izgraditi povjerenje u timu
 - Napraviti raspored razgovora o sigurnosti - dodijeliti vrijeme i resurse
 - Izgraditi međusobnu komunikacijsku kulturu unutar tima

OKVIR UPRAVLJANJA SIGURNOSTI SECURITY MANAGEMENT FRAMEWORK

OKVIR UPRAVLJANJA SIGURNOSTI

SECURITY MANAGEMENT FRAMEWORK MANAGEMENT FRAMEWORK

- Ilustruje sve aspekte sigurnosnog rada organizacije.
- Framework može izgledati jako različito ovisno o kontekstu i potrebama.
- Kružni proces - nema fiksiranog početka i kraja.
- Proces sigurnosnog upravljanja, ako se radi sistematično, će **ojačati i profesionalizirati** organizaciju. Sigurnost neće biti dodatak, integrisan u ciklus planiranja.
- Nije kraj za sebe - glavna stvar je biti sposoban raditi svoj posao i sačuvati zdravlje, često u nesigurnom kontekstu.

CONTEXT ANALYSIS

Where are we?

Who are we?

THREAT & RISK ANALYSIS

Acceptance

Security
Strategy
Selection

Protection

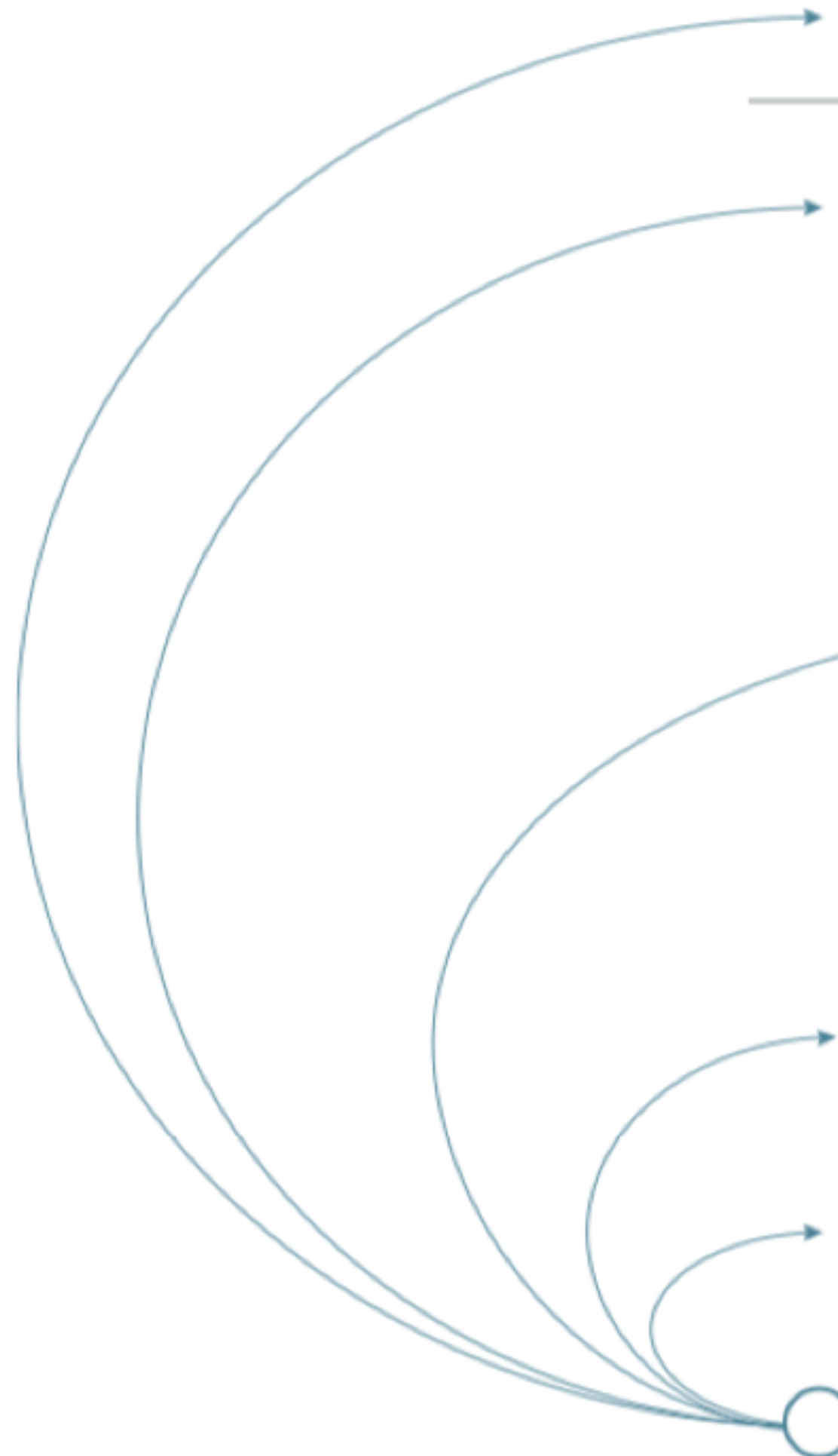
Deterrence

SECURITY PROCEDURES & TOOLS

INCIDENT MANAGEMENT

ANALYSIS & ORGANISATION LEARNING

feed back to every aspect of the cycle

PROCJENA KONTEKSTA

- Daje razumjevanje
 - Gdje smo i zašto smo tamo
 - Šta vodi razvoj
- Indikatori koje trebamo pratiti
 - Historija konteksta - šta vodi konflikt, elite, vanjski akteri, razlozi
 - Društvo i kultura
 - Nivo kriminala
 - Geografija, infrastruktura, klima

SITUACIONA ANALIZA

- Proaktivna i kontinuirana:

P Politička

E Ekonomska

S Socijalna

T Tehnološka

L Pravna

E Okolišna

VJEŽBA

- Kako sada radite situacionu analizu?
- Tokom zadnjih 12 mjeseci:
 1. Kako trenutno radite situacionu analizu monitoring
 2. Izvori informacija? Popišite i obilježite svaku + i - na osnovu kvaliteta, pristrasnosti, objektivnosti?
 3. Razmotrite glavne razvoje/događaje prema PESTLE kategorijama tokom zadnjih 12 mjeseci koje su uticale na vaš rad.
 4. Da li je išta od ovoga imalo uticaj na vašu sigurnost?

SAMOSTALNO 15 minuta

MAPIRANJE AKTERA

- Važno za planiranje sigurnosti
- Akteri mogu biti oponenti - neutralni - saveznici - snažni podržavaoci
- **AKTIVNI SAVEZNICI**
- **SAVEZNICI**
- **NEUTRALNI AKTERI**
- **OPONENTI**
- **AKTIVNI OPONENTI**

VJEŽBA

- Razmislite o svim akterima koji utiču na vaše aktivnosti: ljudi, grupe, organizacije, institucije, lokalno, regionalno, državno, međunarodno.
- Kategorizirajte ih na osnovu bliskosti vama - direktno indirektno potencijalno

MAPIRANJE AKTERA

Aktivni saveznici	Saveznici	neutralni akteri	Oponenti	Aktivni oponenti

ZAKLJUČAK

Često imamo mnogo saveznika koje možemo koristiti da izgradimo strategije s ciljem poboljšanja naše sigurnosti.

Mnogi akteri imaju međusobne odnose - to je jako važno analizirati.

INFORMACIJSKA SIGURNOST

INFORMACIJSKA SIGURNOST

Informacije u kontekstu našeg rada se mogu odnositi na stvari kao što su:

Proizvodi našeg rada: izvještaji, baze podataka, fotografije, AV snimci

Operativne informacije – izvještaji, komunikacije, finansije, ljudski potencijali

Lične informacije

Podaci koje generišemo kao i metapodaci koji se mogu koristiti da se prati naše kretanje ili nadziru naše veze i društvene mreže.

OVE INFORMACIJE SE NALAZE

- Na papiru
- Kompjuterima
- Mobilnim telefonima
- Internetu
- Serverima
- Internet servisima
- Online društvenim mrežama

PRIJETNJE

- Gubitak podataka
- Komprimirani računi
- Krađa uređaja
- Inspekcija uređaja na kontrolnim tačkama (u opasnim zonama)
- Predaja informacija (pod sudskim nalogom kompanije koje nas uslužuju predaju naše podatke)
- Nadzor i osmatranje (kompanije ovo rade zbog reklamiranja, ali određene manjine mogu biti ciljane zbog dubljeg nadzora)
- Ciljani Malware (neke kompanije i države sve više ovo rade kako bi kada im zatreba dobile pristup računaru)

INFORMACIJE U MIROVANJU

INFORMACIJE U MIROVANJU

- Papiri
- Registri
- Fotografije
- Serveri
- Vanjski i unutrašnji uređaji za smještaj podataka (Diskovi, USB stik)
- Poreske informacije

MAPIRANJE INFORMACIJA U MIROVANJU

INFORMACIJE U MIROVANJU(PRIMJER)

ŠTA (primjeri)

ATRIBUTI

	Gdje se nalaze?	Ko im može pristupiti?	Koliko su osjetljive?	Kako bi ih trebalo zaštititi?
Finansijska dokumentacija u elektronskom obliku	Sigurni dijeljeni folder - fajl server	Izvršni tim	Tajno	Sačuvanu na skrivenom enkriptovanom disku
Programski izvještaji o kampanji protiv cenzure	Folder sa dokumentima - fajl server	Članovi tima, direktor programa	Povjerljivo	Sačuvano na enkriptovanoj particiji
Podaci o platama osoblja	Finansijski ured, papirni folder, zaključan u ormaru	Finansijsko osoblje, direktor	Povjerljivo	Čuva se u zaključanom stolu

INFORMACIJE U POKRETU

INFORMACIJE U POKRETU

- SMS
- E-mail
- Backupi
- Uređaji (mobilni, prenosni, statični)

INFORMACIJE U POKRETU

INFORMACIJE U POKRETU

ŠTA (primjeri)

	ATRIBUTI				
	Gdje se nalaze?	Ko im može pristupiti?	Koliko su osjetljive?	Kako bi ih trebalo zaštititi?	Gdje se nalaze?
Opšte e-mail poruke između osoblja	Email (Gmail)	Članovi tima, pružatelj usluga e-maila	Porijeklo: računari osoblja Putanja: internet (via Google servers) Destinacija: računari osoblja	Povjerljivo	GPG encryption
Prijave tokom misije	SMS poruke	Članovi tima, telekom kompanije	Porijeklo: mobilni telefon Putanja: mobilna mreža Destinacija: mobilni telefon	Tajno	Kodne riječi